

SAŽETAK PRESUDE
BERLAND protiv FRANCUSKE
PRESUDA OD 3. RUJNA 2015. GODINE
ZAHTJEV BR. 42875/10

Sigurnosne mjere određene prema osobi s duševnom smetnjom ne predstavljaju kaznu u konvencijskom smislu

❖ **ČINJENICE**

Dana 14. rujna 2007. godine protiv podnositelja je podignuta optužnica zbog sumnje da je napao dvoje ljudi i ubio bivšu djevojku na način da ju je na radnom mjestu nekoliko puta izbô nožem nakon što mu je rekla da ga više ne želi vidjeti. Tijekom studenog 2008. godine, državni tužitelj je Istražnom odjelu nadležnog suda u Dijonu¹ podnio zahtjev tražeći da utvrdi kako podnositelj zbog duševne smetnje nije kazneno odgovoran.

Naime, sukladno *Zakonu o smanjenoj ubrojivosti zbog duševnih smetnji* od 25. veljače 2008. godine, u postupcima u kojima se osobe s duševnim smetnjama terete za počinjenje kaznenog djela, nadležan sud ovlašten je utvrditi kako takva osoba nije kazneno odgovorna te prema takvoj osobi odrediti prisilni smještaj i/ili sigurnosnu mjeru. Ovo zakonsko rješenje bilo je drugačije od prethodnog zakonskog rješenja (koje je bilo na snazi u vrijeme kada je počinitelj počinio djelo) prema kojemu se s osobama s duševnim smetnjama postupalo kao prema osobama u odnosu na koje nadležni sud tijekom postupka nije prikupio dovoljno dokaza na temelju kojih bi mogao odlučiti o krivnji. Naime, tada bi istražni sudac ili nadležni sud donio odluku o obustavi postupka ili oslobađajuću presudu.

Nadležni sud je u presudi od dana 18. veljače 2009. godine utvrdio kako podnositelj nije kazneno odgovoran jer ima duševnu smetnju koja utječe na njegovu moć rasuđivanja i zbog koje nije u mogućnosti kontrolirati svoje ponašanje.

Nadalje, odredio je podnositelju tri sigurnosne mjere: prisilni smještaj, zabranu približavanja osobama koje je napao te zabranu posjedovanja oružja. Podnositelj je protiv navedene presude podnio reviziju navodeći da je zbog primjene novog Zakona njemu izrečena kaznenopravna sankcija koja ne bi bila izrečena da je nadležan sud primijenio Zakon koji je u trenutku počinjenja protupravnog djela bio na snazi.

Presudom od dana 14. travnja 2010. godine, revizijski sud odbio je reviziju s obrazloženjem da se načelo prema kojemu kazna mora biti određena zakonom ne primjenjuje na sigurnosne mjere određene prema osobama za koje nadležan sud utvrdi da nisu kazneno odgovorne zbog duševne smetnje.

Pozivajući se na čl. 7. st. 1. Konvencije, podnositelj je prigovarao na retroaktivnu primjenu *Zakona o smanjenoj ubrojivosti zbog duševne smetnje* od 25. veljače 2008. godine.

¹ *Tribunal de grande instance*

❖ OCJENA SUDA

Zakon o smanjenoj ubrojivosti zbog duševnih smetnji od 25. veljače 2008. godine sastoji se od dva dijela. Prvi dio odnosi se na preventivni smještaj u ustanovu specijaliziranu za osobe kojima je izrečena kazna zatvora u trajanju od 15 godina ili više, a kod kojih postoji opasnost da neće u potpunosti izdržati kaznu. Postupak povodom kojeg je podnositelj podnio zahtjev Sudu, odnosi se na drugi dio koji uvodi novi postupak u kojemu je nadležan sud ovlašten utvrditi nedostatak kaznene odgovornosti zbog duševne smetnje.

Budući da se podnositelj pozvao na članak 7. 1. Konvencije Sud je ispitivao je li zakon kojim su propisane sigurnosne mjere koje je sud izrekao podnositelju, stupile na snagu prije ili nakon donošenja prvostupanjske presude te jesu li predstavljale kaznu u konvencijskom smislu. Sud je istaknuo kako je konvencijski pojam kazne iz čl. 7. st. 1. autonoman te kako je stoga irelevantna definicija kazne u domaćem pravnom sustavu. Isto tako, primijetio je kako države članice Vijeća Europe različito uređuju kazneno zakonodavstvo te kako određena sankcija u jednom pravnom sustavu može biti kazna dok se drugom može biti sigurnosna mjera. Stoga Sud mora razlikovati kaznu (kao što je to primjerice preventivni smještaj kojeg predviđa njemačko zakonodavstvo) od sigurnosne mjere (npr. upisivanje počinitelja kaznenih djela protiv spolne slobode u registar počinitelja) koja nije obuhvaćena čl. 7. Konvencije.

Sud je prije svega primijetio kako je sigurnosnu mjeru odredio Istražni odjel nadležnog suda u Dijonu. Taj isti sud donio je prvostupanjsku presudu kojom je utvrdio kako iz dokaza proizlazi da je podnositelj počinio djelo iz optužnice, ali da nije kazneno odgovoran jer boluje od duševne smetnje koja utječe na njegovu moć rasuđivanja i zbog koje nije u mogućnosti kontrolirati svoje ponašanje. Nadležan sud je naglasio da... *“iz dokaznih sredstava proizlazi da je (podnositelj) počinio djelo koje mu je stavljeno na teret. Međutim, to ne znači da se protiv njega mora izreći kazna već ukazuje na postojanje stanja koje može prouzročiti pravne posljedice“*...

Sud je isto tako primijetio kako je revizijski sud smatrao potrebnim izbrisati riječi „svojevoljno“ iz prvostupanjske presude budući da je izostao element ubrojivosti kao jedan od elemenata kaznenog djela. Stoga je Sud zaključio kako nadležni sud nije podnositelju odredio sigurnosne mjere kao kaznu zbog počinjenog kaznenog djela. Nadalje, u francuskom zakonodavstvu mjere koje su određene podnositelju ne predstavljaju kaznu na koju bi se moglo primijeniti načelo retroaktivnosti. Svrha određivanja prisilnog smještaja bila je ta da se podnositelju omogući odgovarajući medicinski tretman te da se spriječi repetitivno ponašanje. Pored toga, za vrijeme trajanja prisilnog smještaja podnositelj je bio u mogućnosti podnijeti zahtjev za njegovim ukidanjem. Slijedom navedenog, prisilni smještaj čije trajanje nije bilo unaprijed određeno, nije predstavljao kaznu jer je njegova svrha bila preventivna, a ne represivna. U odnosu na druge dvije izrečene sigurnosne mjere – zabranu približavanja i zabranu posjedovanja oružja, Sud je naveo kako su se iste mogle odrediti kada je to bilo nužno zbog sprječavanja repetitivnog ponašanja osobe kod koje je izostao element kaznene odgovornosti, zbog zaštite osobe koja je djelo počinila, žrtve ili žrtvine obitelji te zbog sprječavanja remećenja javnog reda i mira. Nadalje, Sud je primijetio kako je svrha određivanja prisilnog smještaja bila ta da se podnositelju omogući odgovarajući medicinski tretman te da se spriječi repetitivno ponašanje. Pored toga, Sud je istaknuo kako je tijekom trajanja prisilnog smještaja podnositelj bio u mogućnosti podnijeti zahtjev za njegovim ukidanjem. Slijedom navedenog, prisilni smještaj čije trajanje nije unaprijed bilo određeno, nije predstavljao kaznu jer je njegova svrha bila preventivna, a ne represivna.

Na kraju, Sud je primijetio kako je nadležni sud u slučaju nepridržavanja, mogao ukinuti sigurnosne mjere te ih zamijeniti kaznom zatvora u trajanju od dvije godine. Međutim, do toga je moglo doći jedino pod uvjetom da je počinitelj u trenutku počinjenja kaznenog djela bio kazneno odgovoran. U takvom slučaju, došlo bi do ponavljanja postupka.

Sukladno navedenom, Sud je zaključio kako sigurnosne mjere izrečene podnositelju ne predstavljaju „kaznu“ u smislu čl. 7. st.1. Konvencije te kako predstavljaju preventivne mjere koje isključuju primjenu načela retroaktivnosti. Sud je stoga utvrdio kako nije došlo do povrede čl. 7. st. 1. Konvencije.

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.

